

TUNNEMYRSKYJÄ
TO 6.10.2022 klo 19

Kuopion kaupunginorkesteri
Avner Dorman, kapellimestari
Mackenzie Melemed, piano

Carl Philipp Emanuel Bach (1714–1788): Sinfonia Es-duuri Wq. 179 (1775)
I Allegro di molto
II Larghetto
III Allegretto

Igor Stravinski (1882–1971): Sinfonia C-duuri (1940)
I Moderato alla breve
II Larghetto concertante
III Allegretto
IV Largo; Tempo giusto, alla breve

Väliaika 20 minuuttia

Avner Dorman (1975–): Pianokonsertto nro 3 (2021) (Suomen ensiesitys)
I Molto allegro con fuoco
II Molto rubato, quasi una cadenza
III Finale

MYRSKYÄ, VIMMAA JA RYTMEJÄ

Carl Philipp Emanuel Bach oli elinaikanaan huomattavasti isäänsä kuuluisampi muusikko. Hänet tunnettiin aikansa taiturillisimpana kosketinsoittajana, ja hänen kirjoittamansa oppikirja klaveerin soittamisesta kului ahkerasti vielä 1800-luvulla muusikoiden sormissa. Tyyllillisesti C.P.E. Bach oli silta barokista klassismiin, henkilöitynä **J.S. Bachista Mozartiin**. Mozart totesikin: ”Bach on isä, me olemme lapsia”, eikä hän viitannut isä Bachiin, vaan poikaan.

Tuota lyhyttä siirtymäkautta luonnehditaan toisinaan kirjallisuudesta lainatulla termillä ”Sturm und Drang”, suomeksi kenties ”myrsky ja vimma”. C.P.E. Bachin musiikissa on barokkityyliä enemmän kiihkeyttä, vastakohtia ja draamaa, ja sitä leimaa kekseliäisyys ja ennakoimattomuus. Barokin kontrapunkti on väistymässä ja matka kohti rakenteeltaan ja harmonialtaan selkeätä klassismia on hyvällä alulla. Mozartin ja **Haydnin** myötä hänen musiikkinsa unohdettiin, kunnes **Robert Schumann** ja **Johannes Brahms** nostivat hänet jälleen ainakin ammattilaisten kiinnostuksen kohteeksi. C.P.E. Bachin kolmas menestys alkoi 1960-luvulla levytysten myötä.

C.P.E. Bachin ensimmäinen työpaikka oli Berliinissä, Preussin tulevan kuningas **Fredrik Suuren** taidekylläisessä hovissa. Sieltä hän siirtyi Hampuriin, jossa peri kummisetänsä **Georg Philipp Telemannin** hovimuusikon viran. Näiltä vuosilta ovat hänen suosittu sinfoniansa, jotka toimivat esikuvana sinfonian isäksi nimetylle Joseph Haydnille joitain vuosia myöhemmin.

150 vuotta myöhemmin **Igor Stravinskilla** oli ongelmallinen suhde sinfoniaan. Hän sävelsi kaikkiaan kolme sinfoniaa, mutta yksikään ei ole aiempien vuosisatojen hengessä lajityypin edustaja. Stravinskin kaksi muuta sinfoniaa ovat *Psalmi-sinfonia*, jossa on mukana kuoro ja joka valmistui 1930, ja *Sinfonia kolmessa osassa*, joka valmistui C-sinfonian jälkeen. Oikeastaan teoksen nimi ei ole suomeksi *Sinfonia C-duuri*. Englanninkielinen nimi viittaa C-tonaliteettiin, jolloin harmoninen keskus on C, mutta molli ja duuri ovat yhtä tervetulleita eikä kromaattisuuskaan sekoita tunnetta siitä, että musiikin kotipesä on C.

Stravinskin elämä ei ollut helppoa 1930-luvun lopulla. Vuoden sisällä hänen äitinsä, vaimonsa ja toinen tyttärensä kuolivat tuberkuloosiin, ja hän sai itsekin tartunnan joutuen viettämään aikaansa sveitsiläisissä parantoloissa. Toivuttuaan taudistaan, yhä surunsa keskellä Stravinski ymmärsi kauhukseen toisen maailmansodan alkaneen. Aikoinaan kommunismia Venäjältä Ranskaan paennut kosmopoliitti vaihtoi jälleen kotimaata ja muutti Yhdysvaltoihin, jossa eli kuolemaan saakka.

Stravinski aloitti *Sinfonian C* säveltämisen 1938 ja sai valmiiksi kaksi ensimmäistä osaa Ranskassa ja Sveitsissä. Kolmas osa on sävelletty Massachusettsissa ja neljäs Hollywoodissa, jonne Stravinski lopullisesti asettui. Monien mielessä se jakautuukin kahteen keskenään erilaiseen puoliskoon, eurooppalaiseen ja amerikkalaiseen, siten, että alkupuoli on sovinnaisempi ja jälkipuoli riitasointisempi ja rytmisesti oikullisempi. Tyyllillisesti se lienee uusklassinen. Se on tyyli, jolla Stravinski saavutti suuren suosion 1920-luvulla *Pulcinella*-baletista lähtien. Ajatuksena uusiotyyllissä on tavoitella selkeyttä ja kirkkautta, suosia melodisuutta, mutta värittää musiikki 1900-luvun kromatiikalla, riitasoinnuilla ja rytmeillä.

Mackenzie Melemed tutustui **Avner Dormanin** musiikkiin 2012 osallistuessaan New Yorkin kansainväliseen pianokilpailuun, jonka pakolliseen ohjelmistoon oli tilattu Dormanilta teos *Three Pieces for Solo Piano*. Melemed palkittiin kilpailussa teoksen parhaasta esityksestä, ja näin Dormanista tuli hänen kollegansa ja ystävänsä. Melemed on esittänyt vuosien varrella Dormanin sonaatteja nro 2 (mm. Maj Lind -kilpailussa) ja nro 3, kunnes vuonna 2019 syntyi idea tilata ystävältä pianokonsertto.

”Avner oli tuolloin jo hyvin perehtynyt soittotyyliini ja tiesi tarkalleen, kuinka kirjoittaa minulle. Pidän siitä, miten hänen musiikkinsa sulattaa yhteen niin monia tyyliä jazzista uusbarokkiin, mukaan lukien israelilaista kansanmusiikkia ja kanteletta muistuttavat, arabialaista kanun-kielisoitinta matkivat äänet. Jatkuvasti muuttuvat rytmit pitävät meidät kaikki varpaillamme, myös yleisön!”, kertoo Mackenzie Melemed.

Säveltäjä itse kuvailee kolmatta pianokonserttoaan sanoilla ”myrsky ja vimma”, joilla se kytkeytyy kauniisti konsertin aloittaneeseen Bachin sinfoniaan siinä missä yllätykselliset rytmit Stravinskyyn. ”Se on teos, joka ilmentää äärimmäisiä tunteita ja niiden äkillisiä muutoksia epätoivon syvyyksistä täydelliseen ekstaasiin. Kolmiosainen, ilman taukoja esitettävä konsertto muistuttaa jossain määrin perinteisiä sävellyksiä, vaikka tutkii uusia maailmoja.”

Ensimmäinen osa on rakennettu perinteiseen sonaattimuotoon, jonka ensimmäiset teemat ovat takovia ja rytmisesti mutkikkaita. Seuraavat teemat ovat melodisempia, vaikka säveltäjän mukaan sarkastisia. Laaja solistin kadenssi johtaa lyhyeen yhteenvetoon ja vie toiseen osaan. Se on hidas ja rakenteeltaan teema muunnelmiseen. Tässä pianoa käytetään arabialaisen kanun-soittimen tavoin, ja kiihtyen toistuvat nuotit lisäävät sen suoraa ilmaisukykyä. Säveltäjä kuvaa osaa erilaisten tunteiden purkauksiksi, ja lupaa jokaisen muunnelman päättyvän rauhaan. Kolmas osa on eloisa rondo, joka kattaa laajan valikoiman nuotteja, rytmejä, värejä ja oktaaveja. ”Se on puhtaan energian juhlaa ja tunnelmaltaan riemukas”, lupaa säveltäjä.

Esittelyteksti jatkuvat seuraavalla sivulla

Avner Dorman, kapellimestari

Israelilaisyntyinen, mutta vakinaisesti New Yorkissa asuva Avner Dorman on ensisijaisesti säveltäjä, mutta myös ansioitunut kapellimestari. Hänen teoksiaan ovat esittäneet ja tilanneet arvostetut orkesterit kuten Clevelandin, Bostonin ja Chicagon sinfoniaorkesterit, New Yorkin ja Los Angelesin filharmonikot, Leipzigin Gewandhaus-orkesteri ja Deutsche Oper am Rhein. Säveltäjänä Dorman on moninkertainen kilpailuvoittaja. Hänen debyyttioopperansa *Wahnfried* (2016) oli ehdolla International Opera Awards -tunnustuksen saajaksi. Tällä hetkellä hänen laajassa teosluettelossaan on viiden oopperan lisäksi teoksia soolo- ja kamarimusiikkiteoksista laajoihin orkesteriteoksiin. Avner Dorman opiskeli sävellystä John Coriglianon ja Josef Bardanashvilin johdolla, ja hän on väitellyt tohtoriksi New Yorkin Juilliard-musiikkikorkeakoulusta. Dorman on Gettysburgin yliopiston Sunderman-konservatorion musiikin teorian ja säveltämisen apulaisprofessori.

Mackenzie Melemed, piano

Yhdysvaltalainen pianotaiteilija Mackenzie Melemed soitti itsensä suomalaisten sydämiin Maj Lind -kilpailussa 2017 suunnattoman musikaalisella ja heittäytyvällä soitolla ja sinetöi ystävyiden sujuvalla suomen kielen taidollaan. Nykyisin hän asuu vakituisesti Suomessa. New Yorkin Juilliard-musiikkikorkeakoulusta valmistuneelle Melemedille on myönnetty lukuisia palkintoja, joista tuorein on ammatillisen uran Avery Fisher -palkinto 2022. Menestyvä ura vie Mackenzie Melemediä ympäri maailmaa. Äskettäisistä esiintymisistä mainittakoon sooloresitaalit New Yorkin Carnegie Hallissa ja Pariisin Salle Cortôt'ssa sekä solistivierailut Norrlandin oopperassa, Tapiola Sinfonietassa ja Radion sinfoniaorkesterin kamarimusiikkisarjassa. Tänäkin kuultava Avner Dormanin pianokonsertto on Mackenzie Melemedin ja Diana R. Glimmin tilausteos.

© Maisteriviestintää / Minna Lindgren & Hannele Eklund